

Zpráva Nejvyššího soudu ČSR ze dne 11.02.1977, sp. zn. Cpj 43/76, ECLI:CZ:NS:1977:CPJ.43.1976.1

Číslo: 34/1977

Právní věta: K některým otázkám řízení o úschovách u státních notářství

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 11.02.1977

Spisová značka: Cpj 43/76

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Doručování soudem, Notářství, Notářství státní, Opatrovník, Podmínky řízení, Poplatky, Poplatky notářské, Řízení před státním notářstvím, Úschova, Úschova soudní, Výkon rozhodnutí

Předpisy: 95/1963 Sb. § 14

§ 158

§ 17

§ 25

§ 262 101/1963 Sb. § 271 24/1964 Sb. § 5 40/1964 Sb. § 62

§ 278

§ 366

§ 378 65/1965 Sb. § 253 50/1976 Sb. § 111

§ 43

§ 66

§ 67

§ 68

§ 69

§ 70

§ 72

§ 73

§ 75

§ 78 99/1963 Sb. § 42

§ 83

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 34/1977 sb. rozh.

K některým otázkám řízení o úschovách u státních notářství

(Ze zprávy a ze zhodnocení notářské praxe v řízení o úschovách, projednaných občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČR 11. 2. 1977, [Cpj 43/76](#))

Zhodnocení notářské praxe v řízení o úschovách provedené občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČR bylo zaměřeno na úschovy ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 not. ř., o jejichž přijetí státní notářství rozhodlo, tedy na úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) a d) not. ř. Těmto úschovám je společné, že k nim dochází podle předpisů hmotného práva odkazujících na možnost složení peněz nebo movitých věcí do notářské úschovy a že přijetí úschovy je spojeno s právními následky v oblasti hmotného práva. V řízení o těchto úschovách vystupuje státní notářství jako orgán, jehož funkce není jiným orgánem nahraditelná.

Zhodnocení se nezabývalo úschovami podle ustanovení § 2 odst. 2 not. ř. V těchto případech státní notářství o přijetí úschovy nerozhoduje, nýbrž pouze provádí úschovu v souvislosti s řízením o dědictví (§ 69 odst. 1 písm. b/ not. ř.) a realizuje rozhodnutí k tomu příslušných orgánů (§ 69 odst. 1 písm. c/ not. ř.), nebo přijímá na žádost účastníka do úschovy listiny anebo peníze, nikoli tedy movité věci (§ 69 odst. 2 not. ř.). V těchto úschovách plní státní notářství pouze funkci schovatele.

Úprava obsažená v ustanoveních § 66 až § 78 not. ř. a v ustanoveních § 47 až § 84 jednacího řádu pro státní notářství 1) je společná jak pro úschovy, v nichž státní notářství rozhoduje, tak pro úschovy souvisící s ostatní činností státního notářství. Při používání těchto ustanovení je však třeba mít na zřeteli odlišnou povahu obou druhů úschov a použít vždy jen těch předpisů, které se příslušné úschovy týkají.

I. Zahájení řízení o úschovách.

Řízení o úschovách ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 a § 69 odst. 1 písm. a) a d) not. ř. je řízením návrhovým. Návrh na zahájení řízení musí mít zákonem předepsané náležitosti ve smyslu ustanovení § 67 not. ř. ve spojení s ustanoveními § 25 not. ř. a § 79 odst. 1 a § 42 odst. 3 o. s. ř.

Návrh musí tedy kromě obecných náležitostí obsahovat též označení účastníků, popřípadě jejich zástupců, tj. toho, kdo peníze nebo věci do úschovy skládá, toho, pro něž jsou peníze určeny, dále též označení osob, které uplatňují právo na předmět úschovy, popřípadě i údaj o tom, jak má být s úschovou naloženo. Dále musí být v návrhu uveden důvod, pro něž jsou peníze nebo věci do úschovy skládány. Obsah návrhu je rozhodující pro další postup státního notářství a tím i pro hmotněprávní důsledky úschovy a její další osud. Je proto třeba obsahu návrhu věnovat zvýšenou pozornost a vyžadovat od navrhovatele jasné a určité údaje odpovídající příslušnému předpisu hmotného práva. Teprve tak může státní notářství posoudit, zda jde o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) nebo § 69 odst. 1 písm. d) not. ř., popřípadě zda vůbec jde o úschovu, o níž má státní notářství rozhodovat.

Nemá-li podání, jímž se navrhovatel domáhá přijetí peněz nebo věcí do notářské úschovy, všechny uvedené náležitosti, má státní notářství ve smyslu ustanovení § 25 not. ř. a § 43 o. s. ř. vyzvat navrhovatele, aby nesprávné nebo neúplné podání v přiměřené lhůtě opravil nebo doplnil, s poučením, že jestliže tak neučiní, státní notářství řízení zastaví, nebude-li možno pro tento nedostatek v řízení pokračovat.

V praxi státních notářství však nejsou uvedené předpisy vždy důsledně dodržovány. Nejčastějšími vadami návrhů na zahájení řízení jsou nedostatky v označení účastníků a nedostatky v popsání důvodů, pro něž jsou peníze skládány do úschovy; důvody úschovy bývají uvedeny neúplně, a někdy není uveden žádný důvod.

Ve věci sp. zn. Nsn 301/74 státního notářství v Mělníce byl sice učiněn dotaz na MěstNV v M., z jakého důvodu byly složeny peníze na depozitní účet státního notářství, avšak ani z této odpovědi nebylo možno zjistit, o jaký druh úschovy má jít. Přesto státní notářství úschovu přijalo rozhodnutím podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z.

Ve věci sp. zn. 2 Nsn 6/72 státního notářství v Teplicích se v návrhu organizace uvádí, že jde o nedoplatek mzdy pro bývalého pracovníka, který byl odsouzen pro trestný čin podle § 109 tr. zák., 2) nebyl mu však uložen trest propadnutí majetku. V návrhu nebylo uvedeno, zda oprávněný je či není neznámého pobytu, a nebyl uveden ani jiný důvod týkající se jeho osoby. Státní notářství bez doplnění návrhu úschovu přijalo podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř., nesprávně však citovalo ustanovení § 83 o. z., ač spíše šlo o úschovu podle ustanovení § 253 odst. 4 zák. práce.

Ve věci sp. zn. Nsn 205/75 státního notářství v Kroměříži byla do úschovy podle ustanovení § 83 o. z. a § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. přijata částka složená na běžném účtu u státní spořitelny jako výnos nemovitostí osob zdržujících se v cizině, a to jen na základě žádosti státní spořitelny (podané navíc v jiné věci).

Ve věci sp. zn. Nsn 3/75 státního notářství v Blansku požádal MNV o přijetí náhrady za vyvlastněné pozemky do úschovy. Státní notářství správně požádalo o doplnění návrhu uvedením důvodu, pro který je náhrada skládána. MNV uvedl, že oprávnění odmítli peníze převzít. Státní notářství pak vydalo rozhodnutí, jímž přijalo peníze do úschovy, aniž však uvedlo podle jakého zákonného ustanovení.

Ve věci sp. zn. Nsn 251/75 státního notářství v Náchodě byla podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z. přijata do úschovy část kupní ceny za domek pro oprávněné, jejichž adresa v cizině je v rozhodnutí uvedena. Návrh ve spisech chybí, takže nelze zjistit, o jaké důležité důvody na straně věřitelů šlo.

Státní notářství dále zkoumá, zda jsou splněny podmínky uvedené v ustanovení § 70 not. ř., zejména, zda se věc hodí k úschově.

Další podmínkou pro rozhodnutí o přijetí peněz nebo věcí do úschovy je to, že předmět úschovy je v dispozici státního notářství, a pokud jde o peníze, že byly u příslušné státní spořitelny nebo u finančního odboru ONV (§ 57 jednacího řádu pro státní notářství) složeny.

Státní notářství rozhodují o přijetí peněz do úschovy teprve tehdy, mají-li doloženo, že peníze byly již složeny. Někdy bývá již v návrhu uvedeno, že příslušná částka byla u státní spořitelny složena, jindy po podání návrhu vydává státní notářství poukaz podle ustanovení § 50 jednacího řádu pro státní notářství k přijetí peněz státní spořitelnou a o přijetí úschovy správně rozhoduje teprve tehdy, až je složení peněz prokázáno.

Ve věci sp. zn. Nsn 403/74 státního notářství v Chebu bylo však vydáno rozhodnutí o přijetí peněz do úschovy, aniž před tím státní notářství vyzvalo navrhovatele, aby tyto peníze složil u státní spořitelny. Učinilo tak teprve po vydání rozhodnutí o přijetí úschovy.

Rovněž ve věcech sp. zn. Nsn 2/74 státního notářství v Blansku a Nsn 355/74 státního notářství v Gottwaldově bylo složení peněz u státní spořitelny doloženo státnímu notářství až po vydání rozhodnutí o přijetí úschovy.

Ve věci sp. zn. Nsn 3/74 státního notářství v Jičíně přijalo rozhodnutím do úschovy peníze složené pro oprávněné neznámého pobytu a teprve v tomto rozhodnutí vyzvalo navrhovatele, aby příslušné částky složil u finančního odboru okresního národního výboru.

Rovněž ve věci sp. zn. Nsn 2/73 státního notářství v Liberci bylo teprve v rozhodnutí o přijetí úschovy uloženo navrhovateli, aby po právní moci rozhodnutí složil peníze u státní spořitelny.

Již ve stadiu zahájení řízení je nutné, aby státní notářství zkoumalo otázku způsobilosti navrhovatele být účastníkem řízení (§ 25 not. ř. a § 19 o. s. ř.), otázku jeho procesní způsobilosti (§ 25 not. ř. a § 20 o. s. ř.) i otázku jeho zastoupení, popřípadě otázku oprávnění jednat za socialistickou organizaci.

Nesprávně tedy ve věci sp. zn. 4 Nsn 207/75 státní notářství v Jihlavě jednalo s pracovníci výrobního družstva, která nepředložila doklad o tom, že je oprávněna za toto družstvo jednat.

Není-li účastník řízení (zpravidla ten, pro něhož jsou peníze nebo věci do úschovy skládány) znám nebo je neznámého pobytu, ustanoví mu státní notářství pro řízení o úschově opatrovníka ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) not. ř. Toto ustanovení se vztahuje na veškerou činnost státního notářství podle ustanovení § 2 odst. 1 not. ř., tedy i na řízení o úschovách.

Nejčastěji dochází k porušování předpisů o zastoupení účastníka ve věcech, kde předmětem úschovy má být náhrada za vyvlastněnou nemovitost a kde se jako důvod složení peněz do úschovy uvádí neznámý pobyt oprávněného. Státní notářství jednají často jen s opatrovníkem, který byl ustanoven příslušným stavebním úřadem v řízení o vyvlastnění nemovitosti. Řízení o úschovách však ani v těchto věcech není pokračováním řízení o vyvlastnění, a je proto třeba postupovat podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) not. ř. a oprávněnému neznámého pobytu ustanovit opatrovníka.

II. Rozhodnutí státního notářství.

Aby účinky složení do úschovy zamýšlené odpovídajícím ustanovením hmotného práva mohly nastat, musí dojít k uložení plnění takovým způsobem, aby byly splněny podmínky nejen hmotného, ale i procesního práva. Ukládané plnění musí být tedy přijato do úschovy rozhodnutím a toto rozhodnutí musí nabýt právní moci.

V rozhodnutí, kterým státní notářství peníze nebo věc přijímá do úschovy, je nutno uvést, kdo je složitelem, pro koho jsou peníze nebo věci určeny, co je předmětem úschovy a musí být také uvedeno příslušné zákonné ustanovení, podle něhož státní notářství úschovu posuzovalo. V odůvodnění se pak uvedou důvody, proč bylo návrhu vyhověno.

Rozhodnutí se všem účastníkům doručí do vlastních rukou (§ 25 not. ř. a § 158 odst. 2 o. s. ř.).

Skutečnost, že oprávněnému neznámého pobytu byl ustanoven opatrovník podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) not. ř. a rozhodnutí bylo doručeno tomuto opatrovníku, nezabývá však státní notářství povinností doručit rozhodnutí této osobě vyhláškou ve smyslu ustanovení § 71 odst. 1 jednacích řádu pro státní notářství.

I v těch případech, kde nedojde k přijetí úschovy, je nutno řízení o úschově ukončit některým ze způsobů upravených v občanském soudním řádu (jehož ustanovení tu státní notářství použije ve smyslu ustanovení § 25 not. ř.). Je nesprávné, když státní notářství končí řízení pouhým záznamem ve spise, nevydá rozhodnutí a vyrozumí navrhovatele pouze dopisem, že úschovu nepřijímá.

Zjistí-li státní notářství, že nejsou splněny procesní podmínky, např. v návrhu nejsou uvedeny důvody, pro něž se předmět úschovy skládá, a tento nedostatek není odstraněn, státní notářství ve smyslu ustanovení § 25 not. ř. a § 43 odst. 2 o. s. ř. zastaví.

Nejsou-li splněny předpoklady pro složení do úschovy, např. uváděné důvody nejsou důležitými důvody na straně věřitele ve smyslu ustanovení § 83 o. z., státní notářství přijetí úschovy odmítne. Stejně postupuje státní notářství v případech uvedených v ustanovení § 70 not. ř., jestliže nebyla

zaplacená záloha na náklady úschovy, nenalezne-li se vhodný způsob uschování nebo nehodí-li se věc k úschově.

Státní notářství dále odmítne přijetí úschovy i v případech, které má na zřeteli ustanovení § 66 odst. 3 not. ř. V těchto případech jsou sice splněny zákonné náležitosti předepsané pro přijetí úschovy, toto přijetí by však v konkrétním případě bylo v rozporu se zákonem nebo zájmem společnosti. Na aplikaci tohoto zákonného ustanovení státní notářství zapomínají a důvody pro své odmítavé rozhodnutí hledají nadbytečně ve výkladu ustanovení § 83 o. z. a ve zkoumání právního vztahu, z něhož vzešlo plnění, které bylo do úschovy skládáno.

Ve věci sp. zn. 2 Nsn 1856/74 odmítlo státní notářství pro Prahu 2 návrh organizace na přijetí úschovy – peněžní částky, jež představovala výsledek vyúčtování hospodaření složitele jako národního správce nemovitostí, které jsou v bezpodílovém spoluvlastnictví oprávněných, a to s odvoláním na rozhodnutí příslušného národního výboru o zrušení národní správy. Státní notářství odmítlo přijmout úschovu s odůvodněním, že účelem úschovy není to, aby na státní notářství byly přesunovány práce spojené se zajišťováním případných daňových nedoplatků. Městský soud v Praze rozhodnutí potvrdil z jiných důvodů, že totiž důvod k přijetí úschovy nemůže být založen tím, že ve správním řízení bylo složení peněz do notářské úschovy bývalému národnímu správci uloženo, že proto přijetí peněz do úschovy by bylo v daném případě v rozporu se zákonem, neboť z předpisů o národní správě vyplývá, že národní správce a vlastník spravovaného majetku nejsou v žádném přímém vztahu a že po zrušení správy vydává majetek jeho vlastníkovému orgánu, který národní správu zřídil.

K pochybením dochází též při vyměřování notářských poplatků. Podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 24/1964 Sb. o notářských poplatcích je poplatek povinen platit ten, kdo žádá o provedení notářského úkonu. Nesprávný je proto postup těch státních notářství, která notářský poplatek za úschovu vyměřují oprávněným.

III. Jednotlivé druhy úschov

A. Úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř.

Podle tohoto ustanovení přijímá státní notářství do úschovy peníze nebo movité věci, které jsou u něho skládány účastníkem za účelem splnění dluhu. Jde o úschovy ve smyslu ustanovení § 83 o. z., podle něhož připouští-li to povaha dluhu, lze jej z důležitých důvodů týkajících se věřitele splnit uložením do notářské úschovy, zejména odpírá-li věřitel přijmout plnění, nebo je-li věřitel neznámý nebo nepřítomný.

Vedle úschov podle občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.) může jít též o úschovy podle ustanovení § 253 odst. 4 zák. práce, 3) podle něhož připouští-li to povaha plnění, lze je z důležitých důvodů, týkajících se toho, jehož nárok má být uspokojen, složit do notářské úschovy, zejména odpírá-li přijmout plnění nebo není-li přítomen.

Podle ustanovení § 271 zákona č. 101/1963 Sb. o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoníku mezinárodního obchodu) může dlužník splnit závazek uložením plnění do úřední úschovy na náklady věřitele, nelze-li splatný závazek splnit, protože věřitel je dlužníkovi neznámý, je nepřítomen, nebo je v prodlení, nebo dlužník má odůvodněné pochybnosti o tom, kdo je jeho věřitelem. Orgánem oprávněným přijímat plnění za účelem zániku závazku je podle citovaného ustanovení úřední orgán k tomu příslušný v místě plnění. Podle československého práva je tímto orgánem i v takovém případě státní notářství.

Ve všech uvedených případech jde o zánik závazku splněním dluhu, při čemž závazek zaniká

uložením plnění do úschovy.

Řešení otázky, zda k zániku závazku skutečně došlo, popřípadě v kterém okamžiku, dále otázky, jaký vliv na zánik závazku má skutečnost, že složitel si ve smyslu ustanovení § 72 not. ř. stanovil jako podmínku pro vydání předmětu úschovy oprávněnému svůj souhlas, nebo si vymínil ve smyslu ustanovení § 72 odst. 3 not. ř. při složení do úschovy možnost požádat o vydání předmětu úschovy, nepatří do pravomoci státního notářství.

Úschovy ve smyslu ustanovení § 83 o. z. a § 253 odst. 4 zák. práce v praxi státních notářství převládají. Pokud jde o právní vztahy, z nichž vznikla dlužníku povinnost plnit, jde nejčastěji o plnění a o nedoplatky mzdy pro občany, kteří se bez povolení příslušných orgánů zdržují mimo území ČSSR a dále o úhrady za užívání bytu nebo jiné nemovitosti, které věřitel odmítl přijmout; značný počet věcí se týká náhrad za vyvlastněné nemovitosti, kde důvodem složení nebylo ustanovení § 20 dříve platného zákona č. 87/1958 Sb., /4/ ale skutečnost, že vlastník je neznámého pobytu nebo odmítl náhradu převzít; šlo tedy i v těchto případech o úschovu za účelem splnění dluhu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a nikoliv podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř.

Má-li jít o úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř., musí být v návrhu uveden některý z důvodů stanovených v hmotném právu, pro něž je plnění skládáno do úschovy; nestačí pouhý odkaz na ustanovení § 83 o. z. nebo § 253 odst. 4 zák. práce, popřípadě jiný předpis. Státní notářství však nezkoumá pravdivost tvrzených důvodů, ale pouze jejich shodu s důvody uváděnými pro tento způsob zániku závazku v hmotném právu; nezabývá se ani otázkou, zda složením plnění do úschovy dojde k platnému splnění dluhu či nikoli, a nepřísluší mu ani zkoumání platnosti právního úkonu, jímž dluh vznikl (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 65/1967 Sbírkou rozhodnutí a sdělení soudu ČSSR). V řízení o úschovách jde o zkoumání pouze formálních podmínek tohoto způsobu splnění dluhu, jehož volba zásadně spočívá na dlužníku.

Nesprávně tedy postupovalo ve věcech sp. zn. Nsn 1/75 a Nsn 2/75 státní notářství ve Vyškově, jestliže odmítlo přijetí úhrady za užívání domu od lidového spotřebního družstva, které odůvodnilo svůj návrh pochybnostmi o osobě vlastníka, tedy sporností osoby oprávněné. Státní notářství odůvodnilo své rozhodnutí tím, že za daného stavu je ke dni splatnosti úhrad vlastnictví oprávněného k uvedeným nemovitostem nepochybné a že z návrhu není patrna existence jiného důvodu, pro který by měly být peníze přijaty do notářské úschovy. Státní notářství tedy nezkoumalo pouze, zda důvody uváděné v návrhu se shodují s důvody uváděnými v § 83 o. z., ale nadbytečně se zabývalo pravdivostí tvrzených důvodů.

Ve věci sp. zn. 4 Nsn 208/75 státního notářství v Jihlavě bylo nesprávně odmítnuto přijetí do úschovy peněžní částky, kterou dva věřitelé odmítli převzít, protože podle soudního rozsudku měla navrhovatelka vyplatit každému z oprávněných po 19 500 Kčs, složila však pouze po 17 790 Kčs.

Ve věci sp. zn. Nsn 1/70 státního notářství v Domažlicích odvolací soud správně zrušil rozhodnutí státního notářství, jímž bylo odmítnuto přijetí do úschovy s odůvodněním, že smlouva, z níž vznikla složiteli povinnost k plnění, je neplatná, a že tedy věřitel právem odmítá plnění přijmout. Odvolací soud správně uvedl, že zákon nesvěřuje státnímu notářství v řízení o úschovách řešení otázky platnosti právního úkonu, z něhož dochází k plnění, a že ustanovení § 66 odst. 3 not. ř. nedopadá na takové případy.

Tvrzení složitela o důležitém důvodu (srov. např. § 83 o. z. nebo § 253 odst. 4 zák. práce) úschovy je pouze náležitostí návrhu (§ 25 not. ř. a § 79, § 42 odst. 3 o. s. ř.) a státní notářství je povinno pouze zkoumat, zda důvody, na něž se složitel odvolává, odpovídají svou povahou těm, které uvádějí předpisy hmotného práva.

Tyto předpisy uvádějí důležité důvody bránící dlužníku plnit přímo věřiteli pouze příkladmo; zejména to může být odepření přijetí plnění věřitelem nebo skutečnost, že věřitel je neznámý nebo nepřítomný. Z příkladného výpočtu těchto důvodů vyplývá, že důležitým důvodem mohou být okolnosti objektivní nebo subjektivní povahy, že však musí být dány na straně věřitele, nikoli na straně dlužníka.

Jako důležité důvody týkající se věřitele či důležité důvody týkající se toho, jehož nárok má být uspokojen ve smyslu ustanovení § 253 odst. 4 zák. práce, jsou v převážném počtu případů uváděny: odepření přijetí plnění věřitelem, skutečnost, že věřitel je neznámý nebo neznámého pobytu, a výjimečně je také uváděna nepřítomnost věřitele nebo pochybnosti o tom, kdo je věřitelem.

V praxi státních notářství nevznikají pochybnosti v případech, kdy jde o odepření přijetí plnění věřitelem, ani v případech, kdy věřitel je neznámý, ani v případech, kdy jako důležitý důvod na straně věřitele je uváděn jeho neznámý pobyt. Naproti tomu nejsou v praxi jednotné názory na výklad pojmu nepřítomnost věřitele.

Pochybnosti při výkladu pojmu nepřítomnost věřitele vznikají zejména v souvislosti s případy, kdy věřitel je sice známého pobytu, ale trvale mimo území ČSSR. V těchto případech je však nutno vycházet z toho, že pouhá skutečnost, že oprávněný má trvalé bydliště na známé adrese mimo území ČSSR, nemůže být považována za nepřítomnost ve smyslu ustanovení § 83 o. z. a § 253 odst. 4 zák. práce. Není-li tedy uveden jiný důvod, který by mohl být považován za důležitý důvod týkající se věřitele (viz § 83 o. z. a srov. také § 253 odst. 4 zák. práce), nejsou podmínky pro přijetí úschovy splněny.

Postup státního notářství v případech, kdy oprávněný je devizovým cizozemcem, upravuje instrukce ministerstva spravedlnosti z 30. 3. 1966 č. 1800/66-MO, uveřejněná pod č. 10 v částce 4 - 5/1966 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti.

Pochybnosti o tom, kdo je věřitelem, mohou vznikat zejména v případech, kdy pohledávka vznikla sice za trvání manželství, k plnění však má dojít po rozvodu manželství a dlužník má pochybnosti o tom, kterému z manželů má plnit, jestliže oba uplatňují právo na plnění, zejména když dlužníku přítom není známo, zda a jak si rozvedení manželé vypořádali bezpodílové spoluvlastnictví.

Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů sice nemá účinky vůči třetím osobám, přesto však nedořešené majetkové vztahy mezi rozvedenými manžely mohou být považovány za důležité důvody na straně věřitele a nelze proto bránit dlužníku, aby v takovém případě složil plnění do notářské úschovy. Účastníky řízení o úschově jsou v takovém případě ve smyslu ustanovení § 68 not. ř. oba bývalí manželé; ten, pro něhož je plnění skládáno, jako oprávněný a druhý jako osoba, která uplatňuje právo na předmět úschovy.

Jestliže tedy ve věci sp. zn. 1 Nsn 354/74 státního notářství v Gottwaldově navrhla státní pojišťovna, aby plnění z havarijní pojistky pro jednoho z bývalých manželů bylo přijato podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) not. ř. do úschovy, neboť na plnění si činili nárok oba rozvedení manželé, mezi nimiž probíhalo u soudu řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, šlo o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z., nikoli o úschovu v souvislosti se soudním řízením.

Ačkoliv uvedení důvodů, pro něž je v souladu s předpisy hmotného práva plnění skládáno do úschovy, je podstatnou náležitostí návrhu na přijetí úschovy, není tomuto údaji věnována patřičná pozornost a v důsledku toho pak činí státním notářstvím někdy obtíže rozlišovat, o jaký druh úschovy jde a jaký postup má být v konkrétním případě zvolen.

Nejčastěji dochází k záměně úschov podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a úschov podle

ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř. nebo úschov podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. b) a c) not. ř.

Státní notářství rozhoduje někdy o přijetí úschovy a považuje ji za úschovu ve smyslu ustanovení § 83 o. z. i tam, kde nejde o úschovu za účelem splnění dluhu, ale o úschovu v rámci ostatní činnosti státního notářství (srov. § 2 odst. 2 not. ř.) nebo o úschovy souvisící s řízením o dědictví nebo se soudním řízením.

Ve věci sp. zn. Nsn 512/74 státního notářství v Ostravě bylo vydáno rozhodnutí o přijetí složené částky do úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř., ačkoliv v návrhu navrhovatelka ani netvrdila, že nemůže splnit závazek pro okolnosti na straně věřitele, a naopak bylo z návrhu patrné, že navrhovatelka odmítá plnit oprávněným požadovanou úhradu za užívání družstevního bytu, dokud nebudou v jejím bytě provedeny určité práce. Odvolací soud rozhodnutí změnil tak, že přijetí složené částky do notářské úschovy se odmítá, poněvadž podmínky pro navrhované přijetí nejsou dány. Správně také v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že by mohlo jít o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 2 not. ř., jež nevyžaduje, aby o jejím přijetí bylo vydáno rozhodnutí.

Ve věci sp. zn. Nsn 3/75 státního notářství v Chrudimi nesprávně přijalo rozhodnutím do úschovy hotovost a movité věci zanechané zemřelým pacientem v nemocnici, které byly později převedeny do dispozice státního notářství příslušného k projednání dědictví. Nešlo tedy o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a nemělo být vydáváno rozhodnutí.

Ve věci sp. zn. Nsn 546/75 státního notářství Brno-město uvedl navrhovatel, že podal návrh na zrušení povinnosti přispívat na výživu rozvedené manželce, a požádal, aby do rozhodnutí soudu byl jemu určený příspěvek ukládán do notářské úschovy. Státní notářství úschovu přijalo rozhodnutím, v němž poukazovalo na ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z. Důvody uváděné navrhovatelem však neodpovídají ani ustanovení § 83 o. z. ani ustanovení § 62 o. z.; nejde ani o úschovu v souvislosti se soudním řízením. Nebyly tedy v tomto případě dány předpoklady pro vydání rozhodnutí o přijetí peněz do úschovy.

Naproti tomu případy, kdy podle obsahu návrhu je zřejmé, že má jít o úschovu za účelem splnění dluhu, považují někdy státní notářství za úschovy souvisící s ostatní činností státních notářství nebo je posuzují podle jiných předpisů.

Ve věci sp. zn. 2 Nsn 501/75 státního notářství ve Žďáře nad Sázavou byly peníze složené dědicem s odůvodněním, že je spoludědic odmítl přijmout, ačkoliv mu byly poukázány jako dědický podíl na základě rozhodnutí o projednání dědictví, nesprávně posuzovány jako úschova podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. b) not. ř. v souvislosti s řízením o dědictví. Podle obsahu návrhu však šlo o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z.

Ve věcech sp. zn. 4 Nsn 202 až 206/75 státního notářství v Jihlavě, v nichž šlo o návrh socialistické organizace na přijetí doplatku mzdy pro pracovníky, kteří odmítli přijetí těchto peněz, do úschovy, státní notářství nerozhodlo o návrhu ve smyslu ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř., ale na žádost oprávněných jim vydalo tyto částky z účtu u státní spořitelny. Nešlo však o úschovu v rámci ostatní činnosti státního notářství (§ 69 odst. 2 písm. b/ not. ř.), neboť účelem návrhu na přijetí peněz tu bylo uspokojení nároků oprávněných s účinky splnění dluhu pro složitele (§ 253 odst. 4 zák. práce).

Výjimečně se podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z. přijímají i úschovy v rozporu s ustanovením § 66 odst. 2 not. ř.

Ve věci sp. zn. Nsn 602/72 státního notářství v Lounech byla rozhodnutím přijata do úschovy polovina kupní ceny za nemovitost pro spoluvlastníci, ohledně níž je vedeno u soudu opatrovnictví, s odůvodněním, že jde o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř. Šlo však o případ

úschovy ve smyslu ustanovení § 66 odst. 2 not. ř., tedy o depozitum soudní; kromě toho v případě úschovy podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř. nemělo být vydáváno rozhodnutí.

Rovněž ve věci sp. zn. Nsn 500/75 státního notářství Brno-město šlo o úschovu podle ustanovení § 66 odst. 2 not. ř., jestliže organizace složila pro oboustranného sirotka s odkazem na soudní spis péče o nezletilé odškodnění za smrtelný pracovní úraz svého pracovníka - otce oprávněného dítěte. Nesprávně tedy přijalo státní notářství peníze do úschovy s poukazem na ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z.

Není také rozlišováno mezi úschovami podle ustanovení § 83 o. z. a úschovami podle ustanovení § 62 o. z.

Ve věci sp. zn. Nsn 538/75 státního notářství Brno-město uvedl navrhovatel v žádosti o přijetí částky 3538 Kčs, že tuto částku, kterou na něm oprávněný vymáhá, nechce mu zaplatit, poněvadž trvá na uznání reklamace vad dodaného zboží, a že tedy částka má být ponechána v úschově až do rozhodnutí v probíhajícím soudním sporu. Státní notářství přijalo částku do úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z., ačkoliv nešlo o tento druh úschovy, poněvadž nebyly splněny podmínky ve smyslu ustanovení § 83 o. z.; šlo vlastně o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř. a § 63 o. z.

Státní notářství se někdy spokojí s neúplnými údaji v návrhu a nemá pak spolehlivý podklad pro správné posouzení, o jakou úschovu má jít.

Ve věci sp. zn. 2 Nsn 201/75 státního notářství ve Vsetíně bylo vydáno rozhodnutí, že složená částka se přijímá do úschovy, aniž z návrhu bylo patrné, jaký druh úschovy má složitelka na mysli, a aniž byl tento nedostatek odstraněn. Odvolací soud k odvolání oprávněných rozhodnutí státního notářství zrušil a věc vrátil k odstranění vad návrhu, přičemž také vysvětlil, o jaké způsoby úschov mohlo v tomto případě jít.

V některých případech mohou vznikat pochybnosti, o jaký druh úschovy vlastně jde, i když návrh přesně uvádí skutkové okolnosti a důvody, pro něž jsou peníze nebo věci ukládány do notářské úschovy. Jde o ty případy, kdy dlužník ukládá plnění do úschovy nepochybně za účelem splnění dluhu, tedy v souladu se zněním ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř., nikoliv však proto, že jsou dány důležité důvody na straně věřitele, pro něž nemůže být plněno přímo jemu, ale z důvodu, že dlužník váže vydání peněz věřiteli na splnění nějaké podmínky, např. na vystěhování se z bytu. Někdy k tomuto postupu dlužníka zavazuje znění soudního smíru nebo výroku rozsudku soudu. V takových případech půjde zpravidla o úschovy podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř., nikoli o úschovy za účelem splnění dluhu, poněvadž jde o peníze, které byly státnímu notářství odevzdány, aby je vydalo určitému příjemci.

Ve věci sp. zn. Nsn 206/74 státního notářství v Břeclavi požádala navrhovatelka o přijetí částky 25 000 Kčs do notářské úschovy pro oprávněného, který je jejím bývalým manželem, protože se smírem zavázala vyplatit mu částku 25 000 Kčs do 1 měsíce od uzavření smíru s tím, že peníze budou složeny do notářské úschovy a vyplaceny oprávněnému teprve tehdy, až se vystěhuje z domu čp. ... v ... a předloží potvrzení místního národního výboru o tomto vystěhování. Státní notářství nesprávně považovalo tuto žádost za návrh na přijetí peněz do úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z. Nešlo však o kvalifikovanou úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z., ale o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř., poněvadž peníze měly být vydány určitému příjemci až po splnění podmínky.

Ve věci sp. zn. Nsn 604/73 státního notářství v Lounech byly do úschovy složeny peníze pro oprávněnou, která je má obdržet podle soudního smíru po prokázání, že se vystěhovala z bytu. Šlo tu

o jistotu pro určitý účel, tedy o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř.

Ve věci sp. zn. Nsn 3/75 státního notářství v Táboře byla rozhodnutím přijata do úschovy částka 11 000 Kčs, jejíž výplatu oprávněnému vázala navrhovatelka podmínkou, že se do stanovené lhůty vystěhuje z družstevního bytu. Pro případ nedodržení této lhůty žádala o vrácení úschovy zpět, což se pak také skutečně stalo. Státní notářství sice správně považovalo tuto úschovu za úschovu podle ustanovení § 69 odst. 2 písm. b) not. ř., avšak pochybilo tím, že vydalo rozhodnutí o přijetí do úschovy.

Poměrně často se u státních notářství podávají návrhy na přijetí peněz nebo věcí do úschovy za účelem splnění dluhu s odůvodněním, že neoprávněný se zdržuje bez souhlasu příslušných orgánů mimo území ČSSR a je neznámého pobytu. Státní notářství v těchto případech správně zjišťují, zda u oprávněného nedošlo k trestnímu odsouzení a k uložení trestu propadnutí majetku.

Ve věci sp. zn. Nsn 3/71 státního notářství v Teplicích a ve věci sp. zn. Nsn 480/72 státního notářství v Děčíně bylo po zjištění, že majetek oprávněných propadl, přijetí úschovy správně odmítnuto.

Ve věci sp. zn. Nsn 306/75 státního notářství v Hodoníně složila organizace u ONV doplatek mzdy pro oprávněného, který byl neznámého pobytu v cizině. Před rozhodnutím o přijetí do úschovy zjistilo státní notářství, že oprávněný byl odsouzen k trestu propadnutí majetku. Řízení bylo zastaveno záznamem ve spise s odůvodněním, že částka, která měla být předmětem úschovy, propadla ve prospěch státu. Správně měl být navrhovatel poučen o dalším postupu, a pokud by nevzal návrh zpět, bylo nutno o návrhu rozhodnout.

Jestliže v době podání návrhu nebyl oprávněný odsouzen k trestu propadnutí majetku, je třeba postupovat tak jako v jiných případech, kdy oprávněný je neznámého pobytu, a uložit peníze u okresního národního výboru ve smyslu ustanovení § 47 jednacího řádu pro státní notářství. Pokud později dojde k uložení trestu propadnutí majetku a ONV, na nějž přešel výkon práva odsouzeného, požádá o vydání úschovy, postupuje se podle ustanovení § 72 odst. 1 not. ř. Požádá-li u těchto úschov o vydání oprávněný nebo jeho tuzemský zástupce, je nutno před vydáním úschovy prověřit, zda nedošlo u oprávněného k uložení trestu propadnutí majetku nebo k zajištění majetku.

B. Úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř.

a) Náhrady za vyvlastnění nemovitostí složené do úschovy podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 87/1958 Sb. (nyní podle ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 50/1976 Sb.) Náhrady za vyvlastnění nemovitostí se do úschovy skládají poměrně často. V naprosté většině případů jde o plnění skládané za účelem splnění dluhu ve smyslu ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z., přičemž nejčastějšími důležitými důvody na straně věřitele je jeho neznámý pobyt nebo odmítnutí přijetí plnění. Jde tedy v plném rozsahu o úschovy za účelem splnění dluhu, nikoliv o úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř., u nichž je třeba postupovat podle ustanovení § 71 not. ř.

Ve věci sp. zn. Nsn 251/74 státního notářství v Náchodě podal MěstNV v N. návrh, aby byla do notářské úschovy přijata částka 129 273 Kčs jako náhrada za vyvlastněný majetek pro oprávněné, uvedené v návrhu, přičemž se v návrhu výslovně poukázvalo na ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 87/1958 Sb. a na zástavní práva zapsaná v evidenci nemovitostí. Státní notářství však vydalo rozhodnutí o přijetí úschovy s poukazem na ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. a § 83 o. z.

Ve věci sp. zn. Nsn 413/70 státního notářství v Karviné složil MěstNV v K. do úschovy částku 130 494 Kčs jako náhradu za vyvlastněné nemovitosti. Na výzvu státního notářství doplnil svůj návrh tím, že důvodem složení je jednak skutečnost, že vyvlastněný neprokázala, že třetí osoby, kterým náleží práva k nemovitosti podle zápisu v pozemkové knize, souhlasí s výplatou náhrady vyvlastněnému (§

20 zákona č. 87/1958 Sb.), jednak skutečnost, že vlastník tří čtvrtin vyvlastněných nemovitostí není znám. Současně MěstNV sdělil, že podává u soudu návrh na rozvrh vyvlastňovací náhrady. I když šlo o úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř., státní notářství nevydalo žádné rozhodnutí o přijetí úschovy a považovalo ji zřejmě za úschovu podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. c) not. ř.

Složení náhrady za vyvlastněný majetek do úschovy podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 87/1958 Sb. (nyní podle ustanovení § 111 odst. 3 zákona č. 50/1976 Sb.) sleduje ovšem současně i splnění dluhu. K tomuto závěru dospěl již bývalý Nejvyšší soud pod sp. zn. Cpj 159/66 (viz Sbírku instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti, částka 11/1966, str. 277).

b) Úschovy podle ustanovení § 62 o. z.

Podle tohoto ustanovení může být plnění požadované věřitelem, připouští-li to povaha dluhu, složeno do notářské úschovy, zejména jde-li o pohledávku nesplacnou nebo jde-li o pohledávku, jejíž výše je sporná. Tím zaniknou jiné způsoby zajištění pohledávky. Citované ustanovení je zařazeno v hlavě páté občanského zákoníku (zajištění práv a povinností), takže složení plnění do notářské úschovy je jedním ze způsobů zajištění pohledávky.

Jako důvody pro složení plnění do notářské úschovy uvádí ustanovení § 62 o. z. zajištění pohledávky, která je dosud nesplacná nebo jejíž výše je sporná. Jde o příkladmo uvedené důvody; může totiž jít i o jiné důvody, např. závisí-li vznik nebo zánik pohledávky na splnění podmínky, nebo závisí-li plnění na splnění určité podmínky, popřípadě na vzájemném plnění ze strany věřitele.

K zajištění splnění dlužníkovou závazku dojde jen za předpokladu, že předmětem úschovy je plnění, které je věřitelem se zřetelem k obsahu pohledávky požadováno, nikoli tedy složením hodnot poskytovaných bez dohody s věřitelem namísto původně sjednaného plnění. Jde však o jednostranný právní úkon; záleží tedy jen na dlužníku, zda se rozhodne pro složení plnění do notářské úschovy, pokud může uvést některé z důvodů, které lze podřadit pod ustanovení § 62 o. z.

I v těchto případech musí státní notářství zkoumat, zda se věc hodí k úschově (§ 70 not. ř.).

Tyto úschovy jsou často zaměňovány s úschovami podle ustanovení § 83 o. z. V praxi státních notářství nebývá také jasno, jak musí být s těmito úschovami dále nakládáno, zda u nich lze použít předpisů týkajících se likvidace starých úschov; jsou také pochybnosti o tom, komu úschova patří, např. v případě projednání dědictví po složiteli apod.

Úschovy podle ustanovení § 62 o. z. jsou úschovami podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř., tj. úschovami podle zvláštních předpisů, poněvadž jinak je vzhledem ke členění ustanovení § 69 not. ř. nelze zařadit. Ustanovení § 69 odst. 1 písm. d) not. ř. však vychází z dřívějšího pojetí úprav úschov, která úschovy ve smyslu ustanovení § 62 o. z. neznala; proto tu vznikají již uvedené nejasnosti. Podle ustanovení § 78 not. ř. a § 84 jednacího řádu pro státní notářství nelze ustanovení o starých úschovách použít u úschov podle zvláštních předpisů; nelze jich tedy použít ani u úschov podle ustanovení § 62 o. z. Je nutno vycházet z toho, že úschova náleží stále složiteli; jejím složením se ani nezproštuje závazku ani nezbujuje následků prodlení.

Při vydávání úschovy oprávněnému nebo složiteli je nutno postupovat přiměřeně podle ustanovení § 72 a § 73 not. ř. (§ 78 not. ř.).

c) Úschovy podle § 278 odst. 1 o. z., § 366 odst. 2 o. z., § 378 o. z. a podle směnečného a šekového zákona (zákon č. 191/1950 Sb.):

Ojedinele se vyskytují úschovy podle ustanovení § 278 odst. 1 o. z., a to v souvislosti s prováděním oprav automobilů, větších elektrických spotřebičů, při dodání nábytkových souprav na objednávku

apod.; zřídka se vyskytují také úschovy podle ustanovení § 366 o. z.

Úschovy podle ustanovení § 278 odst. 1 o. z. mají povahu zajišťovací obdobně jako úschovy podle ustanovení § 62 o. z. a náleží tedy složiteli, zatímco úschovy podle ustanovení § 366 odst. 2 a § 378 o. z. i podle směnečného a šekového zákona sledují splnění dluhu.

Všem těmto úschovám je společné, že ani v těchto případech není státní notářství oprávněno řešit sporné otázky účastníků řízení, na nichž je, aby si své vzájemně odporující nároky vyřešili buď dohodou, nebo návrhem na soudní rozhodnutí.

I u těchto úschov je nutno při nedostatku podrobné úpravy použít přiměřeně ustanovení § 72 a § 73 not. ř. (§ 78 not. ř.).

IV. Řízení o starých úschovách

Podle ustanovení § 74 odst. 1 not. ř. vydá státní notářství, u něhož jsou úschovy podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) a odst. 2 písm. b) not. ř., po uplynutí lhůt uvedených v ustanovení § 74 odst. 2 not. ř. rozhodnutí, v němž uvede, že předmět úschovy připadne státu, jestliže se o něj nikdo nepřihlásí do jednoho roku ode dne vyhlášení a že tím zaniknou práva účastníků i jiných osob k předmětu úschovy.

Postup státních notářství po uplynutí uvedené jednorozční lhůty je vyložen ve stanovisku uveřejněném pod č. 20/1976 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž se uvádí: „V řízení o úschovách po bezvýsledném uplynutí jednorozční lhůty uvedené v § 74 odst. 1 not. ř. není třeba vydávat další, zvláštní rozhodnutí o tom, že předmět úschovy připadá státu. Předmět úschovy připadne státu bez dalšího prvním dnem po uplynutí uvedené lhůty. Po uplynutí jednorozční lhůty nemůže se již oprávněný úspěšně domáhat vydání předmětu úschovy.“ Poukazuje se tu i na to, že rozhodování o případnutí úschovy státu představuje sice vhodný podklad pro další dispozice s předmětem úschovy (poukázání státu), nemá však oporu v zákoně a je nadbytečné, protože předmět úschovy po bezvýsledném uplynutí lhůty připadá státu ze zákona, takže další rozhodnutí by mohlo mít pouze deklaratorní a ne konstitutivní význam.

Ve věci sp. zn. Nsn 403/74 státního notářství v Chebu je v rozhodnutí o přijetí úschovy uvedeno nesprávné poučení, že totiž úschovy, které nebudou do pěti let vyzvednuty, propadnou ve prospěch státu.

Stejně nesprávné poučení bylo uvedeno i v rozhodnutí ve věci sp. zn. Nsn I 21/71 státního notářství Plzeň-město. Ve věci však potom nebyla dodržena ani tříletá lhůta podle ustanovení § 74 odst. 2 not. ř., poněvadž úschova byla přijata rozhodnutím z 10. 2. 1972 a již 10. 10. 1974 bylo vydáno rozhodnutí podle ustanovení § 74 odst. 1 not. ř.

Ve věci sp. zn. 3 Nsn 358/71 státního notářství v Gottwaldově nebylo vydáno rozhodnutí, ale jen vyhláška.

Ve věci sp. zn. 4 Nsn 201/75 a 4 Nsn 209/75 státního notářství v Jihlavě bylo vydáno nesprávné poučení, že úschova propadne, nebude-li vyzvednuta do tří let od složení. Státní notářství vycházelo z nesprávného počátku tříleté lhůty a neuvedlo v rozporu s ustanovením § 74 odst. 1 a 2 not. ř. uplynutí další jednorozční lhůty.

V. Úschova movitých věcí

Podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) not. ř. mohou být do úschovy přijímány nejen peníze, ale i movité věci. Pokud to rozměry movitých věcí dovolují, uskladňují je státní notářství buď v

ohnivzdorné skříně, nebo ve zvláštní místnosti. Cennosti jsou ukládány do depozita státní spořitelny ve smyslu ustanovení § 47 jednacního řádu pro státní notářství. Výjimečně bylo zjištěno, že vkladní knížky a jiné cennosti byly uloženy u státního notářství.

Na základě soudních rozsudků nebo smírů ve věcech, kde předmětem sporu bylo motorové vozidlo, jsou někdy do úschovy skládány doklady k tomuto vozidlu, tj. technický průkaz, osvědčení o technickém průkazu a klíče od vozidla. Státní notářství tyto doklady a klíče (obvykle v zapečetěném balíčku) do úschovy přijímají.

V rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 7475) 5/ se k této otázce uvádělo: „K prokázání toho, že oprávněný sám již ve smyslu ustanovení § 262 odst. 1 o. s. ř. splnil vzájemnou povinnost vydat automobil, případně její splnění alespoň zajistil, není třeba ukládat vozidlo do notářské úschovy, nýbrž stačí předložení rozhodnutí státního notářství, podle něhož byly přijaty do notářské úschovy technický průkaz motorového vozidla a osvědčení o technickém průkazu.“

VI. Postup podle ustanovení § 72 a § 73 not. ř.

Touto problematikou se zabývá rozhodnutí uveřejněné pod č. 13/1974 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž se uvádí: „Ustanovení § 73 odst. 3 not. ř. se použije i na případy, kdy je více oprávněných, kteří se nemohou dohodnout o tom, v jakém poměru jim má být dělitelný předmět úschovy vydán. K použití tohoto ustanovení není však důvodu v těch případech, v nichž rozsah plnění složitele vůči jednotlivým oprávněným vyplývá z nesporných právních vztahů mezi složitelem na jedné straně a oprávněnými na straně druhé.“

Rovněž rozhodnutí uveřejněné pod č. 41/1974 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek se dotýká problematiky ustanovení § 72 a § 73 not. ř.; v tomto rozhodnutí se uvádí: „Přijalo-li státní notářství do úschovy peníze složené účastníkem za účelem splnění dluhu (§ 69 odst. 1 písm. a/ not. ř.) vůči oprávněnému, nemůže státní notářství s tímto předmětem úschovy nakládat jinak, než stanoví § 72 a § 73 not. ř. Nemůže tedy, i když oprávněný zemřel, postupovat při nakládání s předmětem úschovy, jako by šlo o peníze složené do úschovy v souvislosti s řízením o dědictví“.

Ve věci sp. zn. Nsn 13/74 státního notářství Plzeň-jih skládal složitel do notářské úschovy úhradu za užívání bytu ve prospěch vlastníka domku, protože odmítá přijmout od něho úhradu s odůvodněním, že již není vlastníkem domku. Byla tu tedy důvodem pro složení do úschovy spornost práva. O vydání úschovy pak požádal nový vlastník domku. Předchozí vlastník domku s vydáním úschovy tomuto novému vlastníku souhlasil, složitel však nikoliv; státní notářství vydalo předmět úschovy předchozímu vlastníku, který však o vydání úschovy nepožádal. Státní notářství kromě toho nesprávně aplikovalo i ustanovení § 73 odst. 2 not. ř., poněvadž nešlo o vydání předmětu úschovy složiteli a nevyjádření se ve lhůtě může nahradit pouze souhlas u oprávněného, nikoliv však souhlas složitele s vydáním jiné osobě.

Rozhodování ve věcech notářských úschov tvoří poměrně menší část rozhodovací činnosti státních notářství a zabývá se jí jen menší část pracovníků státních notářství. Jde však o agendu, jejíž význam vzhledem k závažným hmotněprávním důsledkům pro účastníky řízení nelze podceňovat.

Praxe státních notářství v uvedených věcech není jednotná a trpí některými nedostatky. Dochází k pochybením při používání předpisů hmotného práva i procesního práva; zapomíná se na ustanovení jednacního řádu pro státní notářství. V řízení i v rozhodování se projevuje schematičnost a není vzat zřetel na problematiku konkrétních případů. Přežívají i navyklé formy práce odpovídající předchozí právní úpravě, používají se nevhodné formuláře apod.

V řízení o úschovách musí proto státní notářství zejména:

- dbát, aby návrhy na přijetí peněz nebo věcí do úschovy měly všechny předepsané náležitosti, aby byl uveden důvod, pro nějž se předmět úschovy skládá, a aby bylo patrné, o jaký druh úschovy jde;
- dbát, aby účastníkům neznámého pobytu byl vždy ustanoven opatrovník podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) not. ř.;
- rozhodovat o přijetí úschovy až poté, kdy je doloženo, že předmět úschovy byl již složen;
- v rozhodnutí o přijetí do úschovy správně rozlišovat, o jaký druh úschovy jde;
- dodržovat procesní ustanovení, zejména o vydání rozhodnutí, aby tak nedocházelo k ukončení řízení o úschově pouhým dopisem některému z účastníků;
- doručovat rozhodnutí účastníkům do vlastních rukou;
- u úschov za účelem splnění dluhu především zkoumat, zda důvody uvedené v návrhu jsou důležitými důvody ve smyslu ustanovení § 83 o. z. a § 253 odst. 4 zák. práce;
- věnovat pozornost úschovám, když oprávněný je v cizině;
- u starých úschov postupovat po uplynutí jednorozhodnutí podle ustanovení § 75 odst. 1 not. ř.; není třeba vydávat zvláštní rozhodnutí o tom, že úschova připadá státu;
- dbát na důsledné dodržování příslušných ustanovení o notářských poplatcích.

1) Byl vydán instrukcí ministerstva spravedlnosti z 25. 2. 1964 č. j. 216/64-L uveřejněnou pod č. 4 v částce 2/1964 Sbírkou instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti; oznámení o jeho vydání bylo uveřejněno v částce 29/1964 Sb.

2) zákona č. 140/1961 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 113/1973 Sb.)

3) zákona č. 65/1965 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 55/1975 Sb.)

4) který byl později zrušen a nahrazen zákonem č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavebním zákonem)

5) S obsahem tohoto rozhodnutí byly soudy a státní notářství v České socialistické republice seznámeny v Bulletinu Nejvyššího soudu ČSR, sešit 2/1976, č. 7, vydávaném pro služební potřebu soudů a státních notářství v ČSR.